

MEDIÁLNÍ STUDIA

MEDIA STUDIES

JOURNAL FOR CRITICAL MEDIA INQUIRY

**Návrat faktů a přesvědčení do žurnalistiky? Zpráva z konference
Dny sv. Františka Saleského**
Tereza Zavadilová

To cite this article:

Zavadilová, T. (2019). Návrat faktů a přesvědčení do žurnalistiky? Zpráva z konference Dny sv. Františka Saleského. *Mediální studia*, 13 (1), 118–122.

ISSN 2464-4846

Journal website: <https://www.medialnistudia.fsv.cuni.cz/>

1/2019

popularizace výzkumů, které mohou jinak zůstat přístupné jen recenzním kruhům akademických žurnálů. Citujme některé z bodů: 1) akademici by měli pečlivě přemýšlet o formách komunikace; 2) vědomosti, které produkujeme, by měly být přístupné i lidem za prahem univerzit; 3) lidé, které zkoumáme, by se neměli ztratit ve způsobech naší komunikace. *Riffs Journal* vznikl právě proto, aby vykolejil akademiky ze zajeté tratě standardizovaných forem a citačních aparátů. Což se vydařilo i tentokrát.

Sdílení, komunitní cítění a participace by neměly zůstat uvězněné v definicích, na konferenci *Building the Scenes* se také díky Riffs osvobodily poučky od teorií a vstoupily do praxe. Protože právě vzájemná podpora je v kruzích úzce zaměřených výzkumných polí nezbytná. Výzkum alternativních, radikálních a DIY médií, mezi něž se fanziny řadí, je v kontextu kontinentální Evropy stále neprobádaným tématem – a konference *Building the Scenes* pomohla výzkumné pole vykolíkovat, zmapovat současný stav poznání a představit některé z výzev do budoucnosti.

LITERATURA:

- Atton, Ch. (2002). *Alternative Media*. Michigan: Sage.
- Duncombe, S. (2008). *Notes from Underground: Zines and the politics of alternative culture*. Portland: Microcosm Publishing.
- Hebdige, D. (2012). *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin/Volvox Globator.
- Jurčák, A. (2018). *Bylo to na věčné časy, dokud to neskončilo: Poslední sovětská generace*. Praha: Karolinum.

- Kathleen, H. (1991). *Riot Grrrl Manifesto: History as a Weapon*. *Bikini Kill Zine*, 2.
- Zubak, M. (2018). *The Yugoslav Youth Press (1968–1980): Student Movements, Youth Subcultures and Alternative Communist Media*. Zagreb: Srednja Europa, Hrvatski institut za povijest.

NÁVRAT FAKTŮ A PŘESVĚDČENÍ DO ŽURNALISTIKY? ZPRÁVA Z KONFERENCE DNY SV. FRANTIŠKA SALESKÉHO

TEREZA ZAVADILOVÁ

Během *Dnů sv. Františka Saleského* rezonovala ve francouzských Lurdech aktuální a náročná témata. Konference o médiích, která nese jméno patrona novinářského povolání, se již 23 let zaměřuje na katolickou žurnalistiku a obecně komunikaci církve s veřejností. Letošní téma znělo „Média a přesvědčení“ a diskutovalo o něm zhruba 250 novinářů, církevních mluvčích, vydavatelů, teologů, pedagogů nebo studentů ze třiceti různých zemí světa.

Žurnalistika v současné době, která je také někdy nazývána postfaktickou, čelí celosvětově krizi důvěry. Proto je nutné zdůrazňovat nejen význam spolehlivých a ověřených informací v životě člověka, ale i podstatu formování vlastních přesvědčení, silných názorů nebo mínění, která jsou podepřena adekvátní

argumentací. Právě takovéto mezinárodní setkání nabízí dobrou příležitost reflektovat samotné základy profesních závazků, jež by měli mít katoličtí novináři vymezené snad ještě přísněji než jiní. Zároveň to může působit také jako povzbuzení a nasměrování k tomu, jak při práci v médiích čelit proměnlivé módě, povrchním předsudkům nebo populistické medializaci „křesťanských hodnot“, které mnohým politikům přijdou vhod pouze v čase před volbami.

SOCIÁLNÍ POUSTEVNÍCI

Konferenci letos otevřel Paolo Ruffini, prefekt Sekretariátu pro komunikaci, tedy v podstatě vedoucí „mediálního centra“ v rámci římské kurie. Vatikánské dikasterium se na organizaci podílí teprve od loňska, a to spolu s francouzskou Federací katolických médií a americkou katolickou agenturou Signis. Ruffini se prefektem stal jen pár měsíců před konferencí, nutno dodat, že se vůbec poprvé v historii jedná o laika, nikoliv zasvěcenou osobu, jak bylo ve vedoucích kuriálních pozicích doposud zvykem.

Ve své úvodní řeči rozvedl Ruffini poselství papeže Františka plánované ke Světovému dni sdělovacích prostředků, který se letos (2. června) zaměřil na správné používání sociálních sítí a prevenci s tím spojených rizik, například kyberšikany nebo zneužívání osobních dat. Internet a sociální média označuje papež ve svém poselství za „příležitost, jak být v kontaktu s druhými, jak sdílet hodnoty a projekty a vyjadřovat touhu vytvářet společenství“. Mladí by se ovšem podle něj neměli stát pouhými „sociálními poustevníky“ na síti.

„Papež definuje novináře jako gatekeepery a hledače pravdy,“ zmínil v Lurdech i Ruffini, přičemž dodal: „Vaše práce musí proto být speciálně citlivá k tomu, co to je dobro.“

MODEROVAT DEBATU A NEDĚLAT, ŽE „VÍME“

Mimo ambice hledat pravdu mají dnes katolická média celou řadu dalších úkolů, jak v Lurdech v mnoha podobách zaznělo. Těmito úkoly jsou například: dodávat příjemcům naději, vytvářet chápající a bezpečné zázemí pro oběti zneužívání v církvi, pomáhat ženám, které jsou nuceny k potratu, nebo kultivovat vnitrocírkevní debatu. Dále také nikdy nedopustit, aby lidé žili ve strachu nebo zavdávat apokalyptickým fake news, které se často zaštiťují „katolickou značkou“ i na globální úrovni. V sekularizovaných zemích na Západě zároveň novinářům hrozí, že ve svých přesvědčeních „zamrznou“, tím spíše, pokud jdou výrazně proti trendům převládajícím v těchto společnostech. Jako příklad lze v současné době uvést konzumerismus, neochotu dělit se o svůj blahobyť s potřebnými nebo znehodnocování druhého člověka i jeho životního prostoru, ovšem také absenci vděčnosti a smyslu pro krásu nebo neschopnost si doopravdy odpočinout.

Na rozdíl mezi znalostmi, názory a přesvědčeními proto poukázal hned zkraje Pascal Sevez: „Přesvědčení je primární orientace našeho konání, mnohem explicitnější a základnější než názor, který se vyvíjí v čase.“ I jezuita Francois Euvé, editor magazínu *Études* a profesor systematické teologie na

Centre Sèvres v Paříži, ve své prezentaci poukázal na současné možnosti dialogu. S ředitelkou agentury Signis Helen Osman pak pokračoval v diskusi o napětí mezi podobou současného světa, v němž se „individuální i kolektivní měřítko stírají“, a charakterem obsahů katolických médií, které se vztahují mimo jiné ke skutečnostem, které tento svět přesahují, a proto se k nim lze vztahovat za předpokladu osobní víry nebo alespoň teoretického uznání možnosti víry druhého člověka. „Binární debaty jsou jednodušší, člověk se lépe poslouchá,“ uvedl Sevez v nadsázce. „Papež František nás ale upozorňuje, že pravda není relativní ani absolutní, a že pokud se nedokážu vztahovat k ostatním, pak ani k sobě. Jezuitská víra je ‚bezpečná‘ – neexpressivní – a má solidní základ,“ dodal. Klaus Nientiedt, šéfredaktor freiburského diecézního týdeníku *Konradsblatt*, poté poukázal na roli prvního jezuitského papeže v oblasti morálky, ale i konfliktů mezi etniky, kulturami a náboženstvími. „Jak vidíme, ani František nevidí svou roli v tom, že ‚ví‘, jak to je, spíše je moderátorem,“ komentoval Nientiedt s tím, že by i katoličtí novináři měli zaujmout podobný postoj.

OTEVŘENOST VERSUS SÍLA PŘESVĚDČENÍ

Slovy kanadského teologa, filosofa a humanitárního pracovníka Jeana Vaniera, který nedávno zemřel, ale do Lurd ještě stihl natočit krátký videospot, má v sobě každá osoba „poklad“, „zářivý a úchvatný prvek“, který máme za úkol „objevovat“. Sám se věnoval službě lidem s mentálním hendikepem a za úkol církve

považoval spojování lidí. Zároveň si však uvědomoval, jak obtížné je balancovat mezi otevřeností a silou přesvědčení.

Řečníci se letos mimo mediální komunikaci – ať už v rámci církve samotné, nebo s veřejností – věnovali také katolickému vzdělávání a integrálnímu rozvoji člověka, stejně tak jako roli přesvědčení v politice nebo rodině. Na nutnost nastolení vyváženosti mezi učením a náboženské formace žáků upozornil Walter Ihejirika z Nigérie. Slovy encykliky Jana Pavla II. *Fides et Ratio* proto připomněl, že člověk musí „létat se dvěma křídly“, protože „víra bez rozumu upadá do mýtu a rozum bez víry naopak ztrácí ze zřetele svůj cíl“. Jean Birnbaum, šéfredaktor listu *Le Monde des Livres*, se pak zaměřil na důsledky „náboženského ticha“, tedy vývoje sekularizovaných demokracií, kde se v politice již nebere ohled na duchovní aspekty. Konference se aktivně účastnil i Guillaume Tabard, šéfredaktor *Figara*, anebo Michel Zanzucchi, komentátor deníku italských biskupů *Avvenire*.

CENA JACQUESE HAMMELA

U příležitosti *Dnů sv. Františka Saleského* se rovněž udílí Cena Jacquese Hammela na počest kněze, jenž byl roku 2016 zavražděn dvěma islamistickými radikály přímo při mši v kostele v Saint-Etienne-du-Rouvray. Letos cenu získali Christelle Ploquin, francouzská redaktorka televizního pořadu *Le Jour du Seigneur*, a dominikán Adrien Candiard za zfilmované představení s titulem *Páté evangelium*. Název díla se inspiroval životním příběhem Henriho Vergèse, kněze působícího po čtvrtinu 20. století

v Alžírsku. V roce 1994 zemřel podobnou smrtí jako Hammel ve své pracovně. „Kristus musí vyzařovat z nás. Páté evangelium, které může každý číst, je evangelium našeho života,“ říkával. V loňském roce jej papež František blahorečil spolu s necelou dvacítkou alžírských mučedníků, včetně mnichů z Tibhirine. O jejich příběhu pojednává film *O bozích a lidech*. Zvláštní cena poroty byla letos udělena dvojici muslimských spisovatelek Nayle Tabbare a Marii Malzac za knihu *Islám myšlený ženou*. Oproti častému ztožňování islámu s násilím a extremismem chtěly autorky v knize ukázat, že s falešnými výklady, kterými se zaštitují vraždící radikálové, a ba i s nařčeními na adresu muslimů všeobecně, se musí bojovat především věrností učení islámu samotného.

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ V CÍRKVI

Mimo oficiální program, v němž se v prezentacích, diskuzích či inspirativních workshopech probírala ochrana klimatu, bioetické výzvy nebo vzestup autoritářství ve východní Evropě, nabízel třídní konference (již tradičně) také neformální večerní setkání, na němž je možné řečníky i řadové účastníky blíže poznat a případně s nimi navázat kontakty nebo další mediální spolupráci.

V době konání konference se ve Francii právě řešil palčivý problém žlutých vest, kteréžto téma bylo na konferenci také reflektováno. „Nemají žádné pozitivní sdělení a nelze s nimi vést dialog. Někteří z nich se ale také identifikují s katolictvím,“ řekla o „žlutých vestách“ Asia Gallen, která pracuje jako

tisková mluvčí biskupa Luca Crepyho. Ten se mimochodem ve francouzské církvi zabývá vytvářením preventivních mechanismů k ochraně nezletilých před zneužíváním.

Téma zneužívání moci, svědomí a sexuálního zneužívání otrásá od loňského roku ještě silněji celým světem, proto se zásadním způsobem mění a sjednocují procesní normy pro celou církev. Podle vícero závazných dokumentů papeže Františka vydaných v posledních měsících coby výsledek mimořádného únorového summitu, kterého se zúčastnili předsedové biskupských konferencí z celého světa, by se mělo budoucí ohlašování případů i jejich následné vyšetřování značně urychlit. Současně byly prodlouženy promlčecí lhůty pro ohlašování případů, jež začínají až dosažením plnoletosti obětí. Těm by se nadále měla poskytovat odborná psychologická pomoc. V každé diecézi na světě má vzniknout ohlašovací centrum s odborným personálem. Nových legislativních i mravních závazků je však mnohem více a soustředí se podstatným dílem na prevenci, nejen na vypořádání se s následky těchto tragických činů.

Probírané téma je tak živé, že se k němu spontánně stočil skoro každý rozhovor. „Krizi, kterou vyvolalo sexuální zneužívání nezletilých v církvi, nám často zakrývá jiné problémy a výzvy současné doby. Biskup má být odpovědný, ale není to policista,“ míní Nguyen Khuong Duy, editor francouzské pobočky světového nakladatelství Bayard Presse, jež bylo založeno v Paříži roku 1870 augustiniánským řádem. Duy je původem z Vietnamu, ale žije dlouhodobě ve francouzské metropoli. To

je možná také důvod, proč je velmi otevřený v diskuzi o mediální praxi ve své rodné zemi. „Komunistické noviny ve Vietnamu mají s katolictvím společné asi jenom jméno,“ popisuje. Tato skutečnost nápadně připomíná stav v Československu před rokem 1989, zvláště v 50. letech.

SVĚT SÁM PRO SEBE

Do Lurd byl pozván i Daniel Bournoux, francouzský filosof, odborník na komunikační studia a spisovatele Louise Aragona. „Byl jsem tu naposledy jako patnáctiletý skaut. Myslím, že to místo se vůbec nezměnilo, je to svět sám pro sebe,“ popisuje Bournoux, který sice vyrostl v katolické rodině, ale prožil osobní krizi víry a ani s katolickou církví se již více neidentifikuje.

Zatímco v sezoně Lurdy přitahují miliony poutníků ze všech kontinentů, a to včetně úplně zdravých lidí, v lednových dnech jsou prostory dimenzované pro obrovské davy až podezřele opuštěné. Část programu konference patřila také duchovní stránce. V bazilice Neposkvrněného početí, nedaleko skalního výklenku, kde se měla roku 1858 mladá dívka Bernadettě Soubirousové zjevit Panna Maria, se konaly denně bohoslužby pro účastníky.

Dvacátý třetí ročník *Dnů sv. Františka Saleského* ve francouzských Lurdech přiblížil účastníkům pluralitu postojů k aktuálním tématům, se kterými se člověk v rámci profese katolického novináře, tiskového mluvčího, vydavatele nebo učitele často setkává. Ve spolupráci vatikánského Sekretariátu pro

komunikace, agentury Signis a Federace katolických médií tak vznikla platforma pro nové přemýšlení o hodnotě přesvědčení v katolické žurnalistice a církevní komunikaci obecně. Kromě apelu papeže Františka ohledně správného využívání sociálních sítí, který tlumočil prefekt Paolo Ruffini, zaznělo několik desítek prezentací odborníků ze zemí všech kontinentů. Oproti loňskému roku byla výrazněji zastoupena i Afrika, z níž dorazilo asi 30 účastníků, přesto však konference zůstává nejvýrazněji zaměřená na francouzské mediální prostředí.